

דרישת המקדש

מתאים גם למי שאינו עולה להר הבית

בעזרת ה' יתברך

דרישת המקדש

התעוררות לדרישת המקדש
ובירורים בעניין מהותה בדורנו

"נאסזו העם מבניין הבית וזיו אומרים עדיין לא הגיע עת הבניין...
וזיה להם לדעת כי

לא לחינם העלם ה' מהגזלה

(רד"ק חגי א,ב)

בהוצאת תנועת "סובו ציון"

ניסן תשע"ו

כתיבה: יצחק טסלר

עריכה לשונית: מאיר דרך

סיוע בעריכה: איתן ברוך גלסר, ר' הראל דביר ונריה רוזנבאום

עיצוב ראשוני: י. גרוסברג

הפקה: ש. זילברמן

ציור תמונת השער: אלעזר נבון

להערות, תגובות ותרומות: sobusion@gmail.com

פתיחה

לכל אחד מאיתנו, יש בחירה ונטיית לב: האם להתעסק בענייני גלות וגאולה, לכאוב את החסר ולשאוף למתוקן; או שמא לשקוע בעולמנו הפרטי, ולהשאיר את ענייני כלל ישראל לאחרים. אז אם חפץ אתה בגאולה, ולציון הנידחה רוצה אתה לדרוש, חוברת זו מיועדת לך! אם שואף אתה למצב מתוקן, ואינך מסתפק בקיים, חלקך איתנו! גם אם בוער אתה לירושלים ולמקדש, אך לא יודע מה מוטל עליך לעשות, מוזמן אתה לקרוא את החוברת, להחכים ולעורר את הלב.

דוד המלך, רוח אפינו משיח ה', עסק בדרישת המקדש כל חייו. הוא לא נתן שינה לעיניו ותנומה לעפעפיו, עד שמצא מקום לה' (תהלים קלב). כך בעת הבריחה מפני שאול, היה עוסק יחד עם שמואל הנביא 'בניית ברמה' – למצוא היכן בית המקדש, ניוו של עולם (שמואל א' יט, יט; ילק"ש שופטים תתקי). משמצא עצמו מלך על כל ישראל, מיד הכין את עצמו לבניין המקדש, והעלה את הארון לירושלים עירו. בפעם היחידה בחייו, דוד חגור אפוד ככהן, מפזז ומכרכר לפני ארון ה', שמח ומשחק לפני אלוקיו (שמואל ב' פרק ו). כאשר ראה שהניח לו ה' מכל אויביו, רצה לבנות בית לה' שעד עתה התהלך באוהל ובמשכן, אלא שדבר ה' היה ביד נתן הנביא בעוד לילה, לעצרו במהרה לפני שיבצע את אשר בליבו (שם פרק ז; מדרש שמואל כו, א). אך דוד לא הפסיק לכסוף לבנות בית לה', והכין את כל הכסף והזהב לבניין הבית, באמרו לה' "מִמֶּךָ הַכֹּל וּמִיָּדְךָ נִתְּנוּ לָךְ" (דה"א כט, יד). חילק הוא גם את הכהנים והלוויים למשמרות כהונה, שוערים ומשוררים, על מנת שישרתו בעתיד בבית המקדש (שם פרקים כג-כז). אף הכין את תכניות הבית, הכל בכתב מיד ה' עליו השכיל (שם כח, יט), וציווה לכל העם לעזור לשלמה בנו בבנין הבית (שם

כט,א); ולשלמה בנו אמר "ה' בָּחַר בְּךָ לְבָנוֹת בֵּית לְמִקְדָּשׁ, חֲזַק וַעֲשֵׂה" (שם כח,י),
ואף בִּירְכוּ שֶׁה' "לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יַעֲזֹבֶךָ עַד לְכָלוֹת כָּל מְלָאכָת עֲבוֹדַת בֵּית ה'" (שם כא).

לא לחינם העיר ה' דבר זה בימינו, עת מצפים אנו לגאולה השלימה במהרה;
כי כל איש ואשה אשר מתעוררים למקדש, רוחו של דוד מפעמת בתוכם. הן
הבטיח ה' לשלמה, אחרי תפילתו הארוכה בזמן חנוכת בית המקדש: 'והיה עיני
וליבי שם כל הימים', כי גם בזמן החורבן מצפה ה' שנתחבר לליבו שנמצא תמיד
בהר בית ה'. הרי 'שם' אצמיח קרן לדוד', כי מדרישת המקדש תשוב ותתעורר
הגאולה – ה' יקים לנו את דוד לרועה נאמן, ואל מקדשו ישוב לחדש ימינו כקדם.

פרק א – התעוררות לדרישת המקדש

הגיון פשוט

לפני שנביא מקורות על החשיבות וההכרח שבעיסוק בנושא המקדש, ננסה לחשוב בעצמנו על הדברים, ונראה שלפני הכל מדובר בהגיון פשוט¹.

הר הבית הוא המקום המרכזי והחשוב בה"א הידיעה: המקום הכי קדוש, המקום הכי חיוני לעם ישראל; שם המרכז של עם ישראל והוא המוקד ממנו שואבים כוחות, כמו הלב שמזרים דם ונותן חיות לאיברים. בית המקדש בהר הבית היה (ויהיה) המרכז בעבודת הקרבנות, בתורה, בנבואה, באהבה ה', ביראת ה', ובעצם הרגשת קרבת ה'; כשהוא קיים, הכל נראה אחרת – הרגשות שפועמים בתוכנו, טעם הפירות שנטעם, יופי העולם והאנשים, וכל העניינים הגשמיים. המקדש הוא בעצם צינור גדול של שפע רוחני וגשמי, שמוריד הקב"ה לעם ישראל ולעולם כולו. משם הושטת העולם, שם מקום קבלת התפילות ושם ה' השרה את שכינתו בעם ישראל; זהו המקום של החיבור האישי ביותר בין עם ישראל להקב"ה, בו מתייחדת הרעיה עם דודה.

כאשר היחס שלנו למקום המקדש יהיה כך – יחס המכיר בעוצמת המקום ובגודל המציאות השלימה הזו – באופן טבעי נרגיש שייכות גדולה לכל עניין בית המקדש, ויעלה בנו רצון פנימי וטהור, בטוח ונחרץ: "אנו רוצים להגיע לשם, להביא את כל עם ישראל לשם! אנחנו שואפים להגיע למציאות המרוממת

1. זה גם האופן בו כותב חובת הלבבות, מגדולי הראשונים, את ספרו. הוא כותב בהקדמה שכל דבר הוא יבסס על פי התורה שבכתב, התורה שבעל פה וההיגיון. [כמובן, אם יש סתירה ביניהם – אנחנו מבוטלים לרצון ה', וזה פשוט].

והנפלאה הזו!" כשנדע את כל זאת ונשיב אל לבבנו, ורגשות אלו יתעצמו בתוכנו, נרצה גם אנחנו לפעול עם א-ל, על מנת להבטיח את כינון בית ה' והשראת שכינתו בתוכו-בתוכנו בקרוב. אנחנו נרצה להגיע לשם², ולהביא לשם גם אחרים, לחזק את השליטה היהודית במקום ולרצות שהמצב שם יהיה תקין. וכשהמצב שם חלילה לא טוב³, הדבר ידאיג, יטריד ויזעזע אותנו, וממילא נשקיע ונתאמץ לשפר את המצב.

ברור שבתור עם בארצו, המקום שהשליטה בו הכי חשובה ונדרשת הוא הר הבית. משל למה הדבר דומה, לקריית הממשלה והכנסת. אינו דומה מקרה בו ערבים מתפרעים וזורקים אבנים בסתם כביש מכבישי הארץ, למקרה בו הם עושים זאת לכיוון הכנסת. זה מקום יותר חשוב ויותר ייצוגי; במקום זה לא תהיה כלל סובלנות, אלא יפעילו באופן מידי את כל הכוח שיש, כדי להפסיק את ההתפרעות הזאת. דוגמה נוספת, אינו דומה מצב בו בסתם יום שערבים מאבו גוש זורקים אבנים בכביש מספר אחד, לכך שהם עושים בדיוק את אותו הדבר בזמן ששיירת ראש הממשלה עוברת שם.

כך בנמשל, פשוט וברור שאת מצות כיבוש ויישוב הארץ יש לקיים קודם כל בהר הבית. כמו כן, ברור שמציאות של התרפסות בפני הגויים, זקיפת קומת

2. וככל ענייני התורה הקדושה, כל אחד ינהג לפי רבותיו: או לעלות למעלה ולהיכנס פנימה, ומי שרבותיו אוסרים, אז לפחות להסתובב באזור, להסתכל פנימה מבחוץ, וכד' (וכמו שנכתוב בפרק ג').

3. כמו שהוא בימינו, לצערנו הגדול. יש שם מבנים של גויים, והם מסתובבים שם באופן חופשי; אלו גויים שונאי ישראל שנלחמים בנו כבר עשרות שנים, וגם הם מסיתים ונלחמים בנו. עליית היהודים להר מוגבלת בימים ושעות, נעשית רק משער אחד, שלפניו ממתינים זמן רב לפני הכניסה. בהר עצמו אסור להתפלל או לעשות שום דבר יהודי אחר (יש עוד מקום בעולם בו בהגדרה אסור ליהודי להתפלל?!), והערבים שם צועקים על היהודים ומשפילים אותם. אפילו מסביב להר הבית, לעיתים קרובות המשטרה חוסמת, מגרשת ועוצרת יהודים שבאים לבטא געגועים ולהתפלל בשערי ההר מבחוץ.

שונאינו, ביזיון והשפלה ליהודים, רמיסת זכויות היהודים – שהיא חילול השם נורא ואיום; כאשר מציאות כזו מתרחשת בהר בית ה', זהו חילול השם נורא בקנה מידה עצום שאין כדוגמתו! ביזוי כבודו של המלך בארמונו – מקום שעניו וליבו של ה' שם כל הימים (כלשון הפסוק במלכים א'; ט, ג), זהו חילול השם כפול ומכופל! זה ממש בלתי נתפס!

מחשבה נוספת: בעולם הזה – עולם המעשה, כאשר אנו רוצים דבר מסוים, אנחנו צריכים לעשות השתדלות כדי להשיגו. ברור לנו שהקב"ה זן ומפרנס לכל, ואף על פי כן מוטלת עלינו החובה להשתדל ולעבוד כדי להתפרנס בעזרת ה'. אנחנו לא יושבים בחיבוק ידיים, בבטחון מדומה שהקב"ה יעשה הכל עבורנו, כי לא כך ה' רוצה שנתנהל, ולא בדרך זו הוא מנהיג את עולמו.

אנחנו יודעים שכמו שעיקרון זה נכון בעניינים גשמיים, כך הוא נכון גם במצוות. מוטל עלינו להשתדל ולעשות את כל ההכנה המעשית בשביל לקיים את המצוות, ומי שלא יעשה כך, לא יקיים את המצוות. למשל, אדם שלא יבנה סוכה, לא יוכל לקיים את המצוה, גם אם יש לו המון זכויות ואמונה, והוא מתפלל על זה המון; וכך זה בכל מצוה ומצוה. אדרבה, במאמץ בשביל המצוה ישנה מעלה גדולה (לפום צערא אגרא', והוא מוגדר כ'הכשר מצוה' ועליו נאמר 'העוסק במצוה פטור מהמצוה')⁴.

4. אי אפשר שלא להתייחס לדברי הרמב"ם הפשוטים והמדהימים. המשנה במסכת מגילה (ג, ד) משווה את דיני קדושת בית כנסת בנוי לבית כנסת חרב, כי "בקדושתם הם עומדים אף כשהם שוממים". חריגה אחת ישנה מהכלל הזה: בעוד שבבית כנסת בנוי דואגים שלא יצמחו עשבים, בבית כנסת חרב כתוב במשנה "עלו בו עשבים – לא יתלוש". מדוע? "מפני עגמת הנפש". מסביר הרמב"ם בפירוש המשנה: "עגמת נפש – רוצה לומר שידאבו הנפשות כשהיו בו עשבים, וישתדלו לבנותו אם אפשר להם, או יכנע ליבם וישבו אל ה' אם אי אפשר להם לבנות". עד כאן. מדבריו אנו לומדים מה היחס הנכון והראוי לבניית בית כנסת. עלינו מוטל לעשות ככל שביכולתנו לקראת הבניין (אגב, דברים דומים כותבים גם הר"ן, הטור והשו"ע). לא ניתן להסתפק בעשיית תשובה בלבד, ולהימנע ממעשים

לאחר הקדמה זו נבוא להתבונן על הנושא שלנו, בניין המקדש וגאולת ישראל. מדוע שבענייננו הדבר יהיה שונה? למה לא ברור לנו שגם בנושאים אלו אם לא נצא מד' אמותינו, נעשה את חובתנו ונדרוש את המקדש, הוא לא ייבנה מאלינו? או, בשלב שיותר שייך בימינו, אם לא נעורר את העם לרצות את המקדש, לרצות את ההר, לדרוש זכות תפילה ליהודים בהר, לדרוש הקרבת קרבן פסח וכו' וכו', איך העם יתעורר לזה לבד? (שהרי בלי שהעם ירצה זאת, הסבירות שזה יקרה היא נמוכה...). **איך המצב הנוראי שקיים היום ישתפר?** איך אנחנו מתכננים ורוצים להגיע לבניית המקדש ולגאולה השלימה⁵?

עד כאן הגיון פשוט. מכאן נשתדל לבסס את הדברים האמורים על פי מקורותינו, ונוסיף גם דברי חיזוק ומוטיבציה.

מקורות בתורה שבכתב

נתחיל ממקורות מהתורה שבכתב (וכדי שחלילה לא נטעה בהבנת הפסוקים, נבסס את הבנתנו בדברי חז"ל והראשונים):

משה רבנו אומר בנאומו לעם ישראל טרם כניסתם לארץ (דברים יב,ה): "כי אם אל המקום אשר יבחר ה' א-להיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם – **לשכנו תדרשו ובאת שמה**"; ובמילים שלנו: צריך לדרוש את המקדש. יתירה מזאת, על פסוק זה דורשים חז"ל במדרש ההלכה (ספרי ראה, פסקה ס"ב): "דרוש על פי נביא. **יכול תמתין עד שיאמר לך נביא? תלמוד לומר: 'לשכנו תדרשו ובאת שמה' – דרוש ומצא ואחר כך יאמר לך נביא, וכן אתה מוצא בדוד (תהלים קלב): 'זכור ה'**

אפשריים שיקרבו את הבנייה עצמה. ומה גרע בית המקדש, שהוא מקום התפילה המרכזי והעיקרי, מכל 'מקדש מעט' אחר?

5. לא נסתיר שיש בסיס והגיון לשיטה לפיה בנושא המקדש והגאולה אין צורך ותועלת בהשתדלות מעשית וטבעית, ואכן יש רבים הסבורים כך. בעז"ה בפרק ב' של המאמר, נרחיב את היריעה בבירור מחלוקת זו.

לדוד את כל עֲנֹתוֹ, אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב, אם אבוא באוהל ביתי... אם אתן שנת לעיני... עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב". כלומר, גם כאשר נדרשת התערבות א-להית ואיננו יכולים להגיע לקצה התכלית בעצמנו, מוטלת עלינו החובה לפעול ככל יכולתנו, ואז – ורק אז – ה' ישלים את הנצרך. לפני שה' מתערב, הוא ממתין שנעשה עד כמה שידינו מגעת.

ירמיה הנביא מתנבא על נחמת ירושלים באחרית הימים, מתאר את הנקמה שתהיה בכל הגויים שקמו על העיר לרעה, וממשיך ומקונן על ירושלים העזובה והשוממה (ירמיה ל,ז): **"כי נִדְחָה קְרָאוּ לָךְ, צִיּוֹן הִיא – דּוֹרֵשׁ אֵין לָהּ"**. זה תיאור של מצב מזעזע, מצב של גלות נוראה. לא די בכך שניטל מירושלים כל כבודה והדרה, הגלות גם משכיחה מהלב את הכמיהה לציון, עד כדי כך שאפילו לא דורשים את ציון, ונקראת היא נידחה. חז"ל אכן דייקו מפסוק זה "מכלל דבעיא דרישה", כי הדרישה שלנו כל כך מתבקשת ונדרשת, וממש זועקת מתוך הפסוקים. הם אף למדו מזה הלכה למעשה, שמוטל עלינו לעשות דברים 'זכר למקדש' כדי לדרוש את המקדש (ר"ה ל. וסוכה מא.)⁶.

מתי תגיע הגאולה? לשאלה הזאת יש תשובה מדהימה בפשטותה. כתוב בתהלים (קב,יד) **"אתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד"**. מתי היא העת

6. עניין זה נאמר על נטילת לולב מחוץ למקדש בחול המועד סוכות. שהרי מהתורה נוטלים לולב רק ביום טוב הראשון של סוכות, חוץ מהמקדש בו נוטלים גם בחול המועד. ובכדי לעשות 'זכר למקדש', תוקן גם למי שחוץ למקדש לחקות את מה שעשו במקדש, וליטול לולב גם בחול המועד.

בגלל שתקנה זו היא תקנה מיוחדת זכר למקדש, אין דיני נטילת לולב בשאר הימים שווים לדין נטילתו מדאורייתא ביום הראשון; כיון שאין זו הרחבה של דין התורה, שאותו חז"ל מתקנים בדרך כלל כעין הדאורייתא. (כך שמעתי מהגאון הרב זלמן נחמיה גולדברג שליט"א).

זוהי קריאת כיוון בשבילנו, כאשר אנו מהדרים בקניית ד' מינים ובנטילתם; שלא נשכח חלילה שכל תכלית נטילתם במשך חוה"מ, היא לעורר אותנו לדרוש את המקדש.

לחון את ציון ולרחמה? מתי בא מועד? "כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו". **כשיש רצון ודרישה מעשית – אז מגיע זמן הגאולה**, אז ה' ירחם על ציון ויחון אותה. וכך לומד ר' יהודה הלוי מפסוקים אלו (סוף ספר הכוזרי. והרד"ק הביא דבריו על הפסוקים הנ"ל בתהלים): "רוצה לומר, כי ירושלים אמנם תבנה כשיכספו בני ישראל לה תכלית הכוסף, עד שיחוננו אבניה ועפרה". כיסופים המובילים בפועל לחונן את עפרה, ולא רק לציפיה ללא עשייה.

גם ברור בספר הכוזרי שמדובר בכיסופים מעשיים, ולא רק ברצון וכיסופים הנשמרים בלב. שהרי הציטוט הנ"ל נאמר כתשובת החבר לשאלת מלך כוזר למה הוא עולה לארץ ישראל, ולמה לא מספיק שישאר בחו"ל וירצה את ארץ ישראל. ואכן, מלך כוזר מקבל את תשובת החבר ואומר "אין זה כי אם מצוה לסייע לך"⁷, כי עתה הבין את רצונו לעלות בפועל לארץ ישראל.

ידוע ש"נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה, ושלא הוצרכה לא נכתבה" (מגילה יד.). עלינו להתאמץ ללמוד מכל נבואה שאנו לומדים, מה היא אומרת לנו. ישנן נבואות שמצריכות עבודה קשה, אך יש נבואות שלא צריך להתאמץ בעבודה זו, כי הדברים מדברים בעד עצמם.

7. ראוי להפנות גם לדברי הכוזרי במקום אחר (ב, כג-כד), שעוסקים בחשיבות העלייה לארץ, אך מתקשרים ישירות לבניית המקדש: "לולא היה לארץ הזאת בלתי אם יתרון זה שהתמידה בה השכינה במשך תשע מאות שנה, מן הראוי היה כי תיכספנה הנפשות לעלות אליה למען תזדככנה בה, כאשר יקרה אותנו ביחסנו אנו אל מקומות הצדיקים והנביאים, על אחת כמה וכמה בהיותה שער השמים... אכן מצאת מקום חרפתי, מלך כוזר. כי אמנם חטא זה הוא אשר בגללו לא נתקיים הייעוד אשר יעד ה' לבית השני...". ובהמשך דבריו אומר, שה' לא השרה את שכינתו בבית שני בגלל שרוב עם ישראל והחשובים שבהם (!) התעצלו ולא עלו לארץ ישראל. ה' קרא להם לעלות, אך הם התעלמו, ולכן ה' לא השרה את שכינתו.

זהו חיזוק נפלא עבורנו לשמוע את קריאת ה' ולא להיבהל מה'רוב' ומה'חשובים' (כלשון הכוזרי) המתעצלים מלהתעסק בנושא המקדש, ומונעים בזה (אף על פי שזה ב'שב ואל תעשה') את החזרת השכינה לציון.

כך הם דברי חגי הנביא, שליווה בנבואתו ותורתו את העלייה בימי כורש, וסייע לחידוש היישוב היהודי בארץ ישראל לאחר גלות בבל. אכן, כמה מתאימים הפסוקים בתחילת ספר חגי, כמה נוגעים הם אל הלב. בעקבות סברת העם שטרם הגיע הזמן לבנות את בית המקדש, ה' שולח את חגי הנביא לעורר את העם: "וַיְהִי דְבַר ה' בַּיּוֹם חָגִי הַנְּבִיא לֵאמֹר. הֲעַת לָכֶם אֲתֶם לְשֹׁכֵת בְּבִתְיֶכֶם סְפוּנִים וְהַבִּית הַזֶּה חָרֵב? ... עָלוּ הָקֵר וְהִבְאֵתֶם עַץ וּבְנוּ הַבִּית וְאֶרְצָה בּוֹ וְאֶפְגְּדָה אִמְרִי ... יַעַן בֵּיתִי אֲשֶׁר הוּא חָרֵב וְאַתֶּם רָצִים אִישׁ לְבֵיתוֹ..." (חגי א ג-ט). הנביא אומר להם לשים לב, מהי סיבת הצרות הפוקדות את העם: "זָרַעְתֶּם הָרְבָּה וְהִבָּא מְעֹט, אָכֹל וְאֵין לְשִׁבְעָה" (שם פס' ו). ואכן עם ישראל, שהתרחשלותם בבניין המקדש היא הסיבה, ונענה לקריאת ה': "וַיָּבֹאוּ וַיַּעֲשׂוּ מְלָאכָה בְּבֵית ה' " (שם פס' יד).

הרד"ק שם מפרש: "לפי שביטלו צרי יהודה מהם בנין הבית כל השנים שעברו, נואשו העם מבניין הבית והיו אומרים עדיין לא הגיע עת הבניין אעפ"י שהיו יודעים... והיה להם לדעת כי לא לחנם העלה האל-מהגולה, ואף על פי שלא אמר להם הנביא עדיין, היה להם להחל מעצמם ולהתעורר על הדבר, כי היו רואים כי מעשיהם לא היו באים להם על הנכונה כמו שכתוב זרעתם הרבה וגו', והיה להם לדעת כי זה עונשם על שהיו נואשים בבניין הבית, וכשראה האל-יתברך שלא היו מתעוררים מעצמם שלח להם ביד חגי הנביא". כמה הדברים שייכים לימינו, כאשר המצב דומה כל כך; אלא שאז נענשו בבצורת, עוני ורעב, והיום בפיגועים, פינויים וכד'⁸.

8. כמובן שאיננו מבינים בחשבונות שמים, ואיננו יודעים על אלו עבירות הגיעו הייסורים הללו, אך הדברים מאוד מסתברים. מדוע הם נענשו בזמנם ואנחנו לא ניענש כשאנו חוזרים על מעשיהם? בזמנו התבטאו כך כמה תלמידי חכמים גדולים, ביחס לגירוש מגוש קטיף. ועוד, שנבואת חגי נצרכה למטרה מסוימת, וכל כך מתבקש שלמטרה זו, שהרי פשטי הפסוקים זועקים זאת בעד עצמם.

וליתר חיזוק וביסוס, נעתיק כאן חלק מ"קריאה לרבני ישראל" שפרסמו הרב מרדכי אליהו זצ"ל, ויבדל לחיים טובים וארוכים הרב דב ליאור, הרב חיים דרוקמן והרב שאר ישוב

ונמשיך לדברי התורה שבעל פה. נביא מדברי רבותינו בכל הדורות, חז"ל, הראשונים והאחרונים (בנוסף למה שכבר הבאנו למעלה בפירוש הפסוקים):

אין דרישה – אין גאולה

חשוב להפנים שאם לא נדרוש את המקדש – ה' לא יזמן לנו לבנות אותו⁹; ואם חלילה לא נעסוק בזה מצידנו, לא יוכשר המצב משמים לבנות את הבית. לפיכך, בקשת המקדש אינה לפנינו משורת הדין, אלא היא ממש תנאי נצרך בתהליך הגאולה.

אין זה חידוש שלנו, זהו מדרש מפורש (ילק"ש שמואל א, קו. והובא מדרש זה בפרשנים על הושע ג, ה): "בשלושה דברים עתידים למאוס: במלכות שמים ובמלכות בית דוד ובבניין בית המקדש... אין ישראל רואין סימן גאולה לעולם עד שיחזרו ויבקשו שלשתם..." מה יותר ברור ומפורש מזה? זה ממש פשט דברי חז"ל!

הכהן (בשבט ה'תש"מ. אפשר למוצאו באינטרנט): "הר הבית ששחרר במלחמת ששת הימים עומד עדיין בשיממונו כאילו שדבר לא קרה. ידועים דברי הרמב"ן שהקצף שהיה על ישראל בימי דוד המלך, משום שהעם לא התעורר לבניין בית המקדש. מי יודע אם הצרות המתרגשות ובאות על עם ישראל בדורנו לא נובעת מזה שאנו אדישים לנושא הר הבית. לכן מן הראוי... לעורר הציבור לפעילות בנושא הר הבית והכנת הלבבות לבנין בית המקדש... ובזכות התעוררות זו תבוא סייעתא דשמיא להחשת גאולתנו".

ואם תטען שהצרות שלנו הן לכאורה תוצאה ישירה בעיני השכל, וכידוע שעונש הוא תוצאה, וזה בגלל שאנו לא הורשנו את יושבי הארץ ולכן אנו סובלים, כלשון הכתוב: "ואם לא תורישו את יושבי הארץ מפניכם והיה אשר תותירו מהם לשיכים בעיניכם ולצנינים בצדיכם וצורו אתכם על הארץ אשר אתם יושבים בה, והיה כאשר דימיתי לעשות להם אעשה לכם" (במדבר לג, ה). ועוד תאמר שאיננו נלחמים באויב כראוי, ואיננו יוצרים הרתעה וכו'. נשיב שבשורש העניין זה אותו חטא, של הגבלת התורה לעניינים פרטיים, קטנים וגלותיים. המכנה המשותף שגורם לחטא, הוא פחד מהגויים, וסגידה לצורת השלטון החילונית, ולתרבות המערבית הארורה. ונאריך בזה עוד בהמשך דברינו, בפרק ב.

9. לא שה' תלוי בנו ח'ו. הוא יכול להביא עלינו מלך קשה כהמן או משהו אחר שיכריח אותנו לדרוש את המקדש. אך האם זה מה שאנחנו רוצים?

כעין זה כתוב במדרש נוסף (ילקוט שמואל ב, קסה) שמלמד אותנו עד כמה גדולה התביעה מעם ישראל לדרוש את המקדש. בסוף ספר שמואל מתוארת מגיפה בה נופלים שבעים אלף איש מִיִּשְׂרָאֵל, והמדרש מגלה לנו את סיבת המגיפה: **"כל אותם אוכלוסין שנפלו – על ידי שלא תבעו את בניין בית המקדש"**. ממשיך המדרש ומלמד אותנו את המסר המתבקש מצרה זו: **"והלא דברים קל וחומר, ומה אלו שלא ראו את בית המקדש – כך, אנו – על אחת כמה וכמה"**.

הרמב"ן (במדבר טז, כא), שעלה לארץ ישראל כאשר כל הארץ היתה עזובה וחרבה, ודרכי הגישה אליה היו בחזקת סכנה; מכוון לדברי המדרש האלו, ומעמיק בהם יותר. בדבריו הנוקבים מלמד אותנו הרמב"ן, את החשיבות וההכרח בהתעוררות לבניין המקדש בפועל. בשל אריכות דבריו, נקצר את דבריו במילותינו אנו, ונצטט אותם במלואם בהערה¹⁰ (בשל חביבותם וחשיבותם, מומלץ מאוד

10. לשון הרמב"ן: **"שהיה עונש על ישראל בהתאחר בנין בית הבחירה, שהיה הארון הולך מאהל אל אהל כגר בארץ ואין השבטים מתעוררים לאמר נדרוש את ה' ונבנה הבית לשמו, כענין שנאמר לשכנו תדרשו ובאת שמה, עד שנתעורר דוד לדבר מימים רבים ולזמן ארוך, שנאמר ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו מסביב מכל אויביו ויאמר המלך אל נתן הנביא אנכי יושב בבית ארזים וארון הא-להים יושב בתוך היריעה. והנה דוד מנעו ה' ית' מפני שאמר כי דמים רבים שפכת ארצה לפני, ונתאחר עוד הבניין עד מלוך שלמה. ואילו היו ישראל חפצים בדבר ונתעוררו בו מתחילה היה נעשה בימי אחד מהשופטים או בימי שאול, או גם בימי דוד, כי אם שבטי ישראל היו מתעוררים בדבר לא היה הוא הבונה אבל ישראל הם היו הבונים. אבל כאשר העם לא השגחו, ודוד הוא המשגיח והמתעורר והוא אשר הכין הכל היה הוא הבונה, והוא איש משפט ומחזיק במדת הדין ולא הוכשר בבית הרחמים, ועל כן נתאחר הבנין כל ימי דוד בפשיעת ישראל, ועל כן היה הקצף עליהם. ועל כן היה המקום אשר יבחר ה' לשום שמו שם נודע בענשם ובמגפתם. והכתוב ירמוז כל זה, שנאמר 'כי לא ישבתי בבית למיום העלותי את בני ישראל ממצרים ועד היום הזה ואהיה מתהלך וגו' בכל אשר התהלכתי בכל בני ישראל הדבר דברתי את אחד שבטי ישראל אשר צויתי לרעות את עמי את ישראל לאמר למה לא בניתם לי בית ארזים'. הרי יאשים הכתוב, כי השכינה מתהלכת בכל ישראל מאהל אל אהל וממשכן אל משכן ולא היה אחד בכל שופטי ישראל הרועים אותם מתעורר בדבר. ואמר הכתוב עוד, כי גם ה' רחם מהם ולא**

לקראם). הוא כותב שהיתה הקפדה משמים על ישראל שלא דרשו את בניית המקדש, שהרי אין זה ראוי שארון ה' היה באוהל נייד וכמו גר בארץ, ולא בבית קבע מכובד. בפועל, דוד דרש את בנין המקדש ועל כך שיבחו ה' 'הטיבות אשר היה עם לבבך', וציווה לשלמה בנו לבנותו¹¹. ומבהיר הרמב"ן, שאם ישראל היו מתעוררים בימי השופטים או בכל זמן אחר, ה' היה מורה להם לבנות את המקדש. וכמו"כ אם דוד לא היה דורש את המקדש, ה' לא היה מורה לו ולבנו לבנותו אלא ממתין עד שיבוא מי שידרוש את המקדש. מי שמתעורר לבנין המקדש הוא זה שיזכה לבנות אותו, וכמו שכתבנו לעיל – ההתעוררות שלנו מביאה לציווי ה' לבניית המקדש (או לכך שה' יאפשר לנו לעשות זאת). עד כאן סיכום דבריו הקדושים.

נדגיש שוב, העיתוי של בניית המקדש תלוי בדרישה שלנו, וזה יכול להיות הבדל של מאות שנים. הדרישה וההתעוררות שלנו, יכולה להקדים את בניית הבית במאות שנים; וכן להיפך ח"ו, התעלמות ועצלנות שלנו, יכולה ח"ו לדחות את בניית הבית במאות שנים.

דברים אלו על חובת ההשתדלות המעשית בניין בית הבחירה, אינם מופיעים בדברי חז"ל ורבותינו הראשונים בלבד, אלא גם בדברי רבותינו האחרונים. על הפסוק "לשכנו תדרשו" כותב הגר"א (בפירושו 'אדרת אליהו' על התורה): "משמע בעצמן ידרשו. בתחילה צריך דרישה, ואח"כ 'אשר יבחר ה' אלוקיכם', שהקב"ה מסכים לדבריהם..."

דבר לאחד מכולם לבנות הבית, רק עתה שנתעוררת הטיבות כי היה עם לבבך, ואצוה עתה לבנותו על יד שלמה בנך שיהיה איש שלום".

11. ומבאר שם הרמב"ן, שדוד לא הורשה לבנותו בעצמו, כי הוא אדם של דין וביהמ"ק הוא בית של רחמים; ולכן הוא לא יבנה, אלא בנו שלמה שהוא איש שלום.

וברוח הזאת כותב גם המלבי"ם שם: "וזה שאמרו 'דרוש ומצוא', למד להם שלא יגלה ה' סודו ע"י נביאיו להודיעם מקום הנבחר רק אם ישתדלו בזה וידרשו אחריו, ואז יערה עליהם רוח ממרומים אחרי ההכנה הראויה".

וכן רבי אליהו גוטמאכר, תלמידו של הגאון רבי עקיבא איגר, כותב דברים ברורים (מובא בספר שיבת ציון, ח"ב עמ' 41): "בעוונותינו הרבים, רבים טועים בחושבם שיהיו יושבים בחברת השעשועים כל אחד כפי דרכו בביתו ופתאום יפתחו שערי רחמים, יעשו מופתים בשמים ובארץ וכל יעודי הנביאים יתקיימו ויקראו ממקום שבתם. אבל לא כן הוא! מה היה יותר ברור מקץ השבעים שנה של גלות בבל שהיה מיועד מתחילה עד כאן ותו לא, ובכל זאת עד כמה התאמץ דניאל ועד כמה התקרב דניאל לדרך הטבעי, כמו בקאפיטל ט (- דניאל פרק ט), ועד כמה התקרב נחמיה לדרך הטבעי, ולא אמרו כמו המתחכמים: שבו איש תחתיו והגאולה צריכה לבוא...".

כיבוש מקום המקדש קודם לכיבוש שאר חלקי הארץ

חז"ל לימדונו במדרש (ספרי עקב נא, וילק"ש יהושע ד) את הסדר הנכון במצות יישוב וכיבוש ארץ ישראל. וזה בדיוק כמו שכתבנו למעלה: ככל שהמקום יותר קדוש ויותר קרוב לארמון המלך, יותר מתבקש ונדרש מאיתנו לכבוש אותו, לשלוט בו, ולקרוא בו בשם ה'. ולכן אמרו חז"ל, שישנה תביעה על דוד שהלך וכבש מקומות רחוקים, לפני שהוא כבש את ירושלים, וזה לשונם: "דוד עשה שלא כתורה... אמר לו הקב"ה: דוד, היבوسی סמוך לפלטרין שלך לא הורשת, ואיך אתה חוזר ומכבש ארם נהרים וארם צובה?!" זה מלמד אותנו את סדר העדיפויות שלנו בהשקעתנו ביישוב הארץ, ולא רק באופן של פעולות של אזרחים יחידים, אלא גם מהו סדר העדיפויות הלאומי.

כעין זה ניתן ללמוד ממקום נוסף: נראה במשנה בתענית (יז) שהמקדש קרוי 'הארץ', וזאת למה? מבאר רש"י: "שהוא עיקר הארץ". אם כן, כשדורשים ומשקיעים בארץ ישראל – צריך לעשות זאת קודם כל במקום המקדש.

הרצון למקדש צריך לבעור בנו תמיד

המדרש מתאר מציאות בה הדבר שמעסיק את עם ישראל ועליו הוא מתפלל, הוא בית המקדש. וזה לשונו (בראשית רבה יג): **"כל תפלתן של ישראל אינו אלא על בית המקדש, מרי יתבני בית מקדשא, מרי מתי יתבני בית מקדשא"**. תפילת האדם מבטאת את רצונותיו, הדברים שמעניינים אותו, מעסיקים את מחשבתו ומטרידים את מנוחתו; עליהם האדם מתפלל. עלינו לבדוק בעצמנו האם המציאות המתוארת במדרש הזה, ומייצגת את המצב הבריא והרצוי, היא גם המציאות שלנו; ואם לא, יש לנו עבודה...

וכדי להקל על העבודה הזו, תיקנו לנו חכמים להתפלל על המקדש בכל עת, ולהזכירו פעמים רבות במשך היום. שהרי תפילת העמידה, התפילה העיקרית שלנו, מורכבת מפתחה בברכות השבח, סיום בברכות ההודאה, וגוף התפילה הכוללת י"ג ברכות של בקשה. רוב ברכות אלו הן על הגאולה (והן תוקנו כך בכוונה, לפי סדר הגאולה: קיבוץ גלויות, השבת משפט התורה, וכו' וכמו שכתוב בפירוט במסכת מגילה בדף יז:), ששיאה הוא בניין המקדש, מלכות דוד והקרבת קרבנות. בנוסף לעיקר תפילת העמידה, אנו מסיימים תפילה זו ב"הי רצון שייבנה בית המקדש...". בברכת המזון ובברכה מעין שלש איננו מבקשים הרבה בקשות, ואף על פי כן, את בית המקדש אנו מבקשים בברכות אלו. גם רוב רובם של ה'סליחות' (גם בצומות וגם לקראת הימים הנוראים), הם על הגאולה והמקדש; וכך גם ה'תחנון' הארוך בימי שני וחמישי. כל תפילת מוסף היא בעצם תפילה על המקדש, ובפרט בראשי חודשים וברגלים. ואם כל זה מעט, הוסיפו לנו עוד כהנה וכהנה... (ברכות ההפטר, ברכות שבע ברכות, פיוטי וזמירות שבת, חגים ושמחות וכד').

ראינו, אם כן, שהתפילות הקבועות לנו מלאות בבקשות על המקדש; ונוותר לנו רק לשאול את עצמנו אם כך זה גם אצלנו – בלב, ברצון ובכיסופים.

מעלת דורשי המקדש

כתוב במדרש (מדרש שמואל א, הובא ברש"י ורד"ק) בשבח אלקנה: "כשם שהיה עושה אלקנה כשהיה מדריך את ישראל ומעלה אותן לשילה, לא בדרך שהיה עולה בשנה זו היה עולה בשנה אחרת, אלא כל שנה ושנה היה עולה בדרך אחרת, **בשביל לשמֵע את ישראל לשילה**". הוא היה מביא אנשים לדרוש את ה' במשכן שילה. כל שנה היה עולה בדרך אחרת, כדי לגרום לאנשים שפוגש בדרך לעלות איתו. כך הוא היה גורם להם לעלות לשנה הבאה גם בלעדיו, והוא בעצמו עלה לשנה הבאה בדרך אחרת, כדי לגרום לאנשים נוספים לדרוש את המשכן.

ועוד מצינו, שמי שיתמסר מאוד לדרישת המקדש אפשר ויזכה שיקרא המקדש על שמו. גם אם לא כפשוטו, אבל כנראה שכלפי שמיא יזקף בניין הבית לזכותו. כך מצינו אצל משה רבינו ביחס לבניית המשכן, שנאמר (במדבר ז, א): "ביום כלות משה להקים את המשכן". ונשאלת השאלה, וכי משה בנה את המשכן לבדו? הרי "כל חכם לב" עזרו וסייעו בבניינו! ועונה רש"י – "לפי שמסר נפשו עליו", משה רבנו התמסר באופן מיוחד לבניית המשכן. ממשיך רש"י ומבאר, שאת אותו הדבר מצינו ביחס לדוד המלך ובניין הבית הראשון: "וכן מצינו בדוד לפי **שמסר נפשו על בנין בית המקדש**", שנאמר זכור ה' לדוד את כל ענותו אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב, אם אבוא באוהל ביתי אם אעלה על ערש יצועי, אם אתן שנת לעיניי לעפעפי תנומה, עד אמצא מקום לה' וגו', **לפיכך נקרא על שמו**, שנאמר 'ראה ביתך דוד' (מל"א יב, טז) ¹².

וכעין זה מצינו בכוזרי (בסוף הספר) בשבח המעוררים לבניין הבית: "גם מי שמעורר בלב בני אדם אהבה למקום הקדוש הזה, ראוי לשכר בלי ספק, והוא **מקרב עת בוא תקוותנו**".

12. במקומות רבים אנו רואים שדוד המלך התעורר ודרש את בניית המקדש באופן מיוחד, וכמפורט בהקדמה לחוברת.

גם אילו המקדש ייבנה בלי ההשתדלות והדרישה שלנו, חבל לנו להחמיץ הזדמנות זו. הרי מי שיזכה ויהיה מהמעוררים, מהיוזמים ומהבונים, זו זכות עצומה בשבילו. כך לימדונו חז"ל במסכת שמחות (ה, יד): "מגלגלין זכות על יד זכאי". ומובאת שם רשימה ארוכה של 'זכויות' (=דברים טובים) שהיו אמורות לקרות בכל מקרה, גם אם אף אדם לא היה דורש אותם ועוסק בעניינם. חז"ל מציינים שיש 'זכאים' שזכו, ועל ידי שהם התעניינו ודרשו את הזכות הזאת, הם זכו שהתגלגלה הזכות על ידם. בתוך רשימת הזכויות כתוב גם "ראוי היה בית המקדש ליבנות אילולי עמדו דוד ושלמה, שנאמר: 'מקדש ה' כוננו ידיך'".¹³

נסיים פרק זה בדברי הרמב"ם (מורה נבוכים נ,מה. הובאו דבריו ברבינו בחי' על הפסוק "לשכנו תדרשו") ששואל מדוע התורה מסתירה ומעלימה את מקום המקדש, שהרי בהרבה מקומות כתוב "במקום אשר יבחר ה'", ולא כתוב היכן המקום הזה. אחד

13. על פי זה כתבו הרב אביגדור נבנצל (ביצחק יקרא על הש"ס סי' מ) והרב חיים קנייבסקי שליט"א (בספרו 'טעמא דקרא' על ישעיה מ,ט), דבר נפלא (והקדימם המהר"ם שיק בשו"ת יר'ד סי' ריג). ידוע שיש מקורות הכותבים שביהמ"ק השלישי ירד מהשמים בנוי באש. ולכאורה זה תמוה, שהרי לפי כל מוני המצוות יש מצות עשה לבנות את ביהמ"ק, וגם הפרשנים כתבו על תיאור המקדש ביחזקאל ועל מסכת מידות שדברים אלו נכתבו כדי שנדע כיצד לבנות את בית המקדש (ולא נאריך בסוגיא זו כאן). תשובתם היא, שכמו שידוע שיש בגאולה הרבה אפשרויות – יש מסלול של 'זכו' ויש מסלול של 'לא זכו'; כך גם בעניין בניית המקדש ישנן שתי אפשרויות – או שאנחנו נבנה, או שירד בנוי משמים. ונשאלת השאלה, איזו מבין שתי האופציות היא ה'זכו' ואיזו היא ה'לא זכו'. וכתבו על פי הדברים האלו, שהמצב האידיאלי של הגאולה, מצב ה'זכו', הוא שאנחנו נבנה את בית המקדש.

הדברים מאירים יותר כאשר אנו חושבים על תכלית בריאת העולם, שהרי ה' ברא אותנו, כי הוא נתאוה להיות לו דירה בתחתונים (תנחומא נשא עה"פ ויהי ביום כלות). אם כן, בניית בית המקדש, דירה לה' כאן "מכון לשבתו", זוהי התכלית הכי גדולה שלנו. זו העשייה הכי מובחרת שאנו יכולים לעשות, ובשביל זה נברא כל העולם. וכי את זה אנו רוצים שה' יעשה בעצמו? הרי בדיוק בשביל זה הקב"ה ברא את העולם שלנו, כדי שאנחנו, התחתונים, נעשה לו דירה! שנזכה...

מתירוציו הוא "כי היו השבטים מריבים זה עם זה, כל אחד ואחד מבקש שיהיה המקום ההוא בנחלתו, ותיפול המריבה והמחלוקת ביניהם כמו שנפלה בבקשת הכהונה...". השבטים היו רבים ביניהם ונלחמים על המקום. לומדים אנו מדברי הרמב"ם מה היחס הראוי והנכון למקום המקדש. וזו קושיה גדולה עלינו, כיצד רבים ממנו כל כך רגועים ושליוי נפש, כשהמקום הזה לא בידינו כלל? מה קורה לנו? כיצד איננו נלחמים על המקום הזה?

פרק ב – בבירור מחות דרישת המקדש

בתחילת החוברת כתבנו שבעולמנו נדרשת מאיתנו השתדלות מעשית בכל התחומים, הגשמיים והרוחניים. ושאלנו אם כן, מדוע לא נצטרך להשתדל באופן מעשי בשביל לקרב את הגאולה ובניין המקדש.

לא נסתיר שבנידון שלנו יש בסיס והגיון להתווכח ולטעון שאין צורך ותועלת בהשתדלות מעשית ומציאותית, ואכן יש רבים הסבורים כך. נשתדל לבאר את שיטתם, ולהסביר מדוע למרות זאת, לפי הבירור שעשינו עד מקום שידינו מגעת, המסקנה היא כשיטתנו ולא כשיטתם¹⁴.

לשיטתם, בית המקדש אינו רק מבנה מאבן, וגם אם יפה ומפואר מראהו, עדיין עיקרו הוא תוכנו הפנימי. כל הסגולות והמעלות שהיו במקדש, אינן תלויות רק בבניין ובמבנה, אנו הרי יודעים שבבית שני היתה פחות השראת שכינה מאשר

14. להתמודדות עם שיטה זו ישנה חשיבות רבה. משום שבנוסף לעצם בירור האמת, שהוא דבר חשוב וחיוני מצד עצמו, חשוב שנלמד גם מדברי החולקים עלינו, שמדגשים פן אמיתי שלעיתים אנו עלולים להתעלם ממנו.

(אגב, הדבר מצוי במחלוקות רבות, שכל צד תופס ומדגיש נקודת אמת מסוימת. בלהט הוויכוח, לכל צד מפריע שהצד השני מתעלם מנקודת האמת שלו, ולכן הוא מוסיף ומתבצר בנקודת האמת שלו ומדגיש אותה, וממשיך להתכחש לצד של בר הפלוגתא שלו. והאמת היכן היא? מצויה היא בהתייחסות כנה ועמוקה לנקודות האמת שבדברי החולקים, על דעותיהם השונות.

כדי להגיע למצב זה מומלץ לחשוב: "גם חברי אומר דברי טעם. אמנם הוא מפסיד מזה שהוא מתעלם מנקודת האמת שלי, ולכן הוא טועה. אך גם אני אפסיד אם אתעלם מנקודת האמת שלו, גם אני אטעה ולא אדע אמת שלימה". ואז יש לחשוב כיצד נכון לשלב את שתי נקודות האמת לשיטה אחת מסודרת, מקיפה ושלמה).

בבית ראשון. ידוע שהיו תקופות שבית המקדש נוצל לעשיית עבירות, וכמו שכתוב בירמיה (בתחילת פרק ז הנביא מוכיח את ישראל על שמנצלים את המקדש לעשיית עבירות, והנביא אומר שרצון ה' ממנו הוא קיום מצוותיו, ושבזה תלוי המשך קיום המקדש). נוסח התפילה הוא: **"מפני חטאינו גלינו מארצנו"** (מוסף לשלש רגלים), ובת הקול אמרה למחריב המקדש: **"היכל שרוף שרפת, קמח טחון טחנת"** (ילק"ש ישעיה תסה).

ובשפה שלנו: לא נוכל 'להכריח' את ה' לגאול את עם ישראל, אם איננו ראויים. גם לו היה אפשרי בדרך כלשהי להביא בכוח את בניין המקדש, הוא יהיה בית חלול וחסר משמעות; בית שמשמעותו היחידה תהיה נושא להתנגחויות ולוויכוחים פוליטיים – **בית חסר השראת שכינה. הלזה ייקרא מקדש?**

לכן, למסקנתם, אין לעסוק באופן מעשי בקירוב בניית המקדש וכל המסתעף ממנו. זהו בזבוז זמן, כי העיסוק המתבקש והיעיל הוא הרמת המצב הרוחני של העם, וכאשר עם ישראל יחזור בתשובה, נהיה ראויים באמת למקדש. רק אז, ה' ית' – על ידי עם ישראל ונציגיו – יאפשר לנו לבנות את ביתו, וממילא, רק אז לביתו – בית המקדש – תהיה משמעות.

לשיטתם, גם אם עוסקים בנושא המקדש עצמו, העיסוק צריך להיות יותר בפן הרוחני-אמוני שלו, ואפילו בפן ההלכתי שלו, אך לא בהשלכות המעשיות והמציאותיות שלו. בעינם זו לכל היותר דרישת מבנה המקדש, ולא דרישת המקדש במשמעותו האמיתית והעמוקה.

יש אמת בטענתם, ונראה שיש לנו הרבה מה לקבל מדבריהם. לפעמים אנו, פעילי המקדש, טועים ביחסנו לבית המקדש ומייחסים לו רק ענין של כבוד לאומי וכדומה, ובמקרה הטוב יותר הוא בעינינו מצווה הלכתית גרידא בלי משמעויות העומק שלה; ויחס זה לוקה בחסר¹⁵. חשוב שבעינינו ביהמ"ק יהיה מקום

15. אמנם זה נכון שיש גם את הפן הזה, אבל מי שמסתפק רק בפן הזה – העיקר חסר מן הספר. למשל, הארגונים החילוניים של הר הבית והמקדש – מעניין מה תהיה תגובתם

להשראת שכינה, לעבודת ה', לתפילה, לאהבת ה', ליראתו, לחיבור אליו ולתורתו, לגאולת ותכלית הבריאה ועוד ועוד.

אנחנו צריכים לברר וללבן לעצמנו, מה אנו רוצים ומהו ביהמ"ק בשבילנו, מה עניינו ולמה אנו רוצים אותו, מה חסר לנו בחורבנו ומה יתוקן בבנינו וכו'. כל זה דורש לימוד והעמקה, אך זו הדרך היחידה להגיע להסתכלות הנכונה על המקדש, ולהתקרב כמה שאפשר להבנת מציאותו המופלאה, לחלום עליה ולכסוף אליה¹⁶.

אחרי ההדגשה וההבנה הזו, נראה שאף על פי כן מסקנתם אינה נכונה, ובכל זאת צריכים אנו לעסוק בפועל בדרישה מעשית של המקדש. מדוע? משל לאדם

לשחיטת בהמות במקדש כדבר שבשיגרה, לדין התורה שינהג במקדש הכולל עונשים למחללי שבת ולאוכלי טריפות, להפרדה בין המינים בשמחת בית השואבה, וכדומה.

16. בנוסף למה שהבירור הזה יביא לבהירות ולהבנה נכונה למה אנו מייחלים, על מה אנו מתפללים, ולמען מה אנו נאבקים. זה גם יכול לחזק אותנו באופן כללי בעבודת ה'. אני מכיר רבים שהתחזקו בעקבות תהליך זה: הם היו מאוד מחוברים למאבק על הר הבית (או כל ארץ ישראל ושאר ענייני הגאולה), ובמהלך השנים התבהר להם יותר ויותר מה עניין ההר והמקדש, שזה כמו שכתבתי בתחילת המאמר, מקום השראת השכינה, מקום עבודת ה', מקום החיבור עם ה' וכו'. ואז האדם שואל את עצמו, מה לי ולדברים אלו? האם אני אכן כל כך מחובר לתכנים האלו? והרי איני מקפיד כל כך על ההלכה? איני מכוון כל כך בתפילה? אהבת ה' לעולם לא עניינה אותי ובוודאי שהיא לא בוערת לי כמו שבושר לי המאבק על ההר. והתוצאה היא שהוא מתחזק בשאר קיום התורה והמצוות ובכל החיבור להש"ת. שנזכה!

עוד נבין בעזרתם שאיננו נלחמים, מתפללים ומייחלים למקדש בדוקא. התייחסותנו למקדש הוא כחלק ממכלול שלם של גאולה. אנו רוצים גאולה, כלומר, שיתקדש שם שמים, שכולם יכירו את ה', שהוא קיים, הוא השולט, ועלינו לעבדו. זה קורה ע"י שתיזקף קרן ישראל בכלל וקרן הצדיקים בפרט, שונאי ה' (שהם הם שונאי ישראל) יתנו את הדין וייענשו, המקדש יבנה, הנבואה תחזור, הסנהדרין, מלכות בית דוד וכו' וכו'.

וכמו כן, נפנים ונתחזק בעזרתם בהבנה שאכן בכל מצוה שאנו עושים אנו מקרבים את בניית המקדש ואת הגאולה (ובמיוחד אם בזמן המצוה מכוונים לעשותה למטרה זו), ושאכן גם בקירוב יהודים להש"ת אנו מקרבים את הגאולה.

שלא עשה מעקה לגגו, ונופלים אנשים מגגו ונפגעים. אותו אדם נסער מאוד ומצטער, שב בתשובה, מתחזק בשבת ובתפילה, בצניעות ובאהבת ישראל, בצדקה ובלשון הרע – ורק מעקה לגגו איננו עושה. כמוכן, התופעה ממשיכה, אנשים נופלים מן הגג ונפגעים. והוא מתפלא – מה ה' רוצה ממני, והרי אני שב בתשובה? פליאתו מגוחכת! ברור כשמש שהקב"ה רוצה ממנו שישוב בתשובה בנקודה בה האנשים נפגעים, ויתקן את המצב הבעייתי על ידי עשיית מעקה לגגו. באופן דומה אפשר להמשיל זאת גם לאדם ירא שמיים ולמדן, שלא מקפיד על זהירות בדרכים, ופוגע בשל כך באנשים.

כך זה גם בעניינינו, ברור שכל שעם ישראל יהיה יותר עובד ה' הוא יהיה יותר ראוי לגאולה, אלא שלפעמים צריך גם תשובה ממוקדת ומסוימת. לצורך קירוב הגאולה, ה' לא רוצה רק התחזקות כללית בתורה, מצוות ומעשים טובים. ה' רוצה גם ובעיקר את בקשת המקדש והגאולה, ושנשתדל במצוות המסוימות הקשורות למקדש ולגאולה, כמו שהוכחנו באריכות בפרק א'. הוכחנו שאין די בחזרה בתשובה של עם ישראל בשביל שייבנה המקדש, אלא ה' רוצה את דרישת המקדש, הוא מחכה לזה כדי לגאול אותנו.

כלומר, הויכוח אינו בהבנת מהות ועניין המקדש, אלא הויכוח הוא כיצד נביא לבנינו. בנושא זה לא מצאנו ביסוס לטענותיהם, לא בהיגיון ולא במקורות תורתנו הקדושה. אנחנו לא הפרחנו השערות לחלל האוויר; הבאנו מקורות מהתורה שבכתב, מדברי חז"ל ומגדולי ישראל נוספים במשך הדורות, ראשונים ואחרונים. מה הם מציעים כנגד זה? מה המקורות לדבריהם, ומהיכן הבסיס להשקפתם זו? כיצד הם פורכים את טענותינו?

בפרק הראשון הבאנו מקורות בעניין דרישת המקדש. מקורות המלמדים לא רק על דרישה של הלב, או על דרישה של לימוד ותפילה, אלא דרישה מעשית. עלינו לעשות בידיים שלנו, את ההשתדלות הגשמית, ההגיונית והמציאותית שתקרב אותנו לבניית המקדש. כך מבואר בדברי הספרי על חיפוש מקום המקדש,

שגם כאשר ברור שנצטרך התערבות נבואית בשביל בניית המקדש, עלינו להתאמץ, לחפש ולמצוא את המקום עד כמה שידינו מגעת, ורק בעקבות ובזכות השתדלות זו נזכה להתערבות הא-לוהית המיוחלת. כך מפורש בפסוקים בספר חגי, ובדבריו הנוקבים של הרד"ק שם. כך משמע בדברי הכוזרי, כך משמע בדברי הרמב"ן, וכן בדברי רש"י על מסירות הנפש של משה ודוד על המשכן והמקדש. ואחרי שכך מבואר במקומות רבים כל כך, לכאורה יש להבין ככה את המושג 'דרישת המקדש' בכל מקום בו הוא מופיע. אם כן, הדרך הנכונה להביא לבניית המקדש הוא ע"י העיסוק בנושא המקדש, וע"י ההשתדלות המעשית וההגיונית שתביא לבנינו.

זו ההשתדלות שה' ביקש שנעשה, הקב"ה תלה את הגאולה והמקדש במעשינו שלנו. מי אנו שנסלול דרכים חדשות? אם הדבר נתון לשיקול דעתנו האם ומתי שייך ורצוי לבנות את המקדש, לשם מה ה' ציווה אותנו במצווה בתורה לבנותו¹⁷? לדבריהם, גם לא ברור לשם מה הקב"ה כתב בתורתו את החובה לדרוש את המקדש. הרי ממה נפשך, אם איננו ראויים למקדש, אין ענין לדרוש כי זה לא יועיל וזו 'הסחת הדעת מהמשימה העיקרית' שלנו. וכשאנו כן ראויים, הוא ירד משמים ממילא?

ועוד, האם במצוות שבת מצאנו מי שיגיד שאין טעם שהאדם יעשה קידוש בשבת עד שלא יבין את עומק עניין השבת, ויחוש בקדושתה ובהשפעתה עליו? האם אנו מזלזלים בהנחת תפילין של בחור צעיר שמגיע למצוות, ומניח אותן עליו בלי הבנת גודל קדושתן וסוד עניינן וכוחן? האם מי שיתעכב במצוה מסוימת

17. זו מצוה מתרג"ג המצוות, ומנו אותה מוני המצוות: הרמב"ם (במצוות עשה כ' ובתחילת הלכות בית הבכירה), הרמב"ן (בהשגותיו לספר המצוות במצוה לג, ובשורש י'), הסמ"ג (מצוה קסג), הרס"ג בספר המצוות שלו (מצוה נא ברשימת הרב פערלא במצוות הציבוריות) וספר החינוך (מצוה צה).

עד שיבין את מהותה וסגולתה, איננו פושע המבטל מצוה? אם כן, **מדוע טענה כזאת מתקבלת ביחס למצוות בניית המקדש?**

למה ה' רוצה את הדרישה המעשית-גשמית?

אם כן, מדוע באמת ה' רוצה זאת ממנו? למה הקב"ה לא מסתפק בחזרה בתשובה רוחנית?

קודם כל, חשוב להקדים שאנחנו עבדי ה'. אמנם יש 'מצוות' ו'משפטים', אך יש גם 'חוקים'. **אסור לנו להתנות את הציות שלנו לדבר ה' (לדרוש את מקדשו, בנידון שלנו) בזה שנבין את טעם המצווה.** עם ישראל מתייחד בזה שהוא מתבטל לדבר ה' בתורתו, גם כשהוא אינו מבין את ההיגיון והטעם בכך. "נעשה ונשמע" – נאמנות חסרת גבולות ותנאים. יהודי מברר קודם כל מה ה' רוצה ממנו, ומבצע זאת בענווה. רק אחר כך, אחרי שהוא כבר מקיים את דבר ה' ככתבו וכלשונו, אז רשאי הוא, ואף מצופה ממנו להעמיק ולחקור, כדי לדעת את טעמי המצווה ואת הרעיונות הרוחניים הטמונים בה (עד כמה שהשגתו מגעת), וזה פשוט.

עכשיו, אחרי שהחלטנו שאנחנו נקיים את רצון ה' גם אם לא נצליח להבין את טעמו, ננסה להעמיק ולהבין עד כמה שיתאפשר לנו: **מדוע ה' רוצה ממנו גם את ההשתדלות הגשמית** – העיסוק בבנייה ובכל הכרוך בה, ולא רק את הדרגה הרוחנית.

כבר הזכרנו בתחילת דברינו שבעולמנו, עולם המעשה, כל דבר שאנחנו חפצים בו, בין בחול ובין בקודש, צריכים אנו להשתדל ולעשות כל שביכולתנו לשם כך. וכל זה נכון, גם כאשר הוא נראה לנו עיסוק חומרי, גשמי, גס ומיותר; כך רצה ה' וחקק בעולמו. מדוע המצדדים בציפייה ללא עשייה, ומסתפקים בדרישת המקדש בלבם, התעוררו להקשות על העיסוק הגשמי ולרצות אחרת דוקא בנושא שלנו – בניית בית המקדש? האם לקראת בניית המשכן לא היה עיסוק גשמי בזהב, כסף ונחושת? הרי גם שם עסקו בטוויית חוטים, שחיטת בהמות, הפשטת

העור ובמלאכות נוספות שלכאורה אינן רק רוחניות-קדושות? האם נדרשה ממשוה רבינו, מבצלאל ומכל עם ישראל רק התעלות רוחנית, או שמה גם מעשיים גשמיים? דוד ושלמה בבית ראשון, ועולי בבל בוני בית שני, האם הם לא התעסקו בכל פרטי הבניין הגשמי?

אגב, ככה אנחנו נוהגים גם בכל המצוות שלנו, וכמו לגבי השבת הקדושה שלנו – מי שאינו מתעסק גם באכילה, שתיה ועונג; אזי גם אם הוא בדבקות עילאית בה' במשך כל השבת, וגם אם הוא מתעסק רק בתורה, בתפילה ובפיזיות השבת, הוא אינו מקיים את מצוות השבת כראוי. מי שירצה להתכונן ל'אורות' של מצות הסוכה רק בלימוד בענייניו של החג בהלכה ובאגדה, ולא ירצה לנסוע לקנות דפנות, להתקשר לברר על ברגים, ואח"כ לעבוד ולהתלכלך בבניית הסוכה – את מצות הסוכה הוא לא צפוי לקיים, כך זה בכל המצוות.

עד עכשיו התייחסנו רק למעשה המצווה ולקיומה, עתה ניגע גם ברעיון המצווה ובמהותה הפנימית.

כיהודים נאמנים לה' ולתורתו אנו 'יודעים שלא ניתן להסתפק ברעיונות מופשטים עילאיים, בלי להתעסק גם עם המעשים הקטנים. אם נשארים ברעיון בלבד, זה לא מחזיק מעמד, ככה לימדונו רבותינו מעולם. לא די להגיד להקב"ה 'תודה רבה' אחרי האוכל, אלא יש נוסח מדויק של ברכה, ויש אפילו כמה ברכות שונות – ברכה לכל סוג של מאכל. מדוע יש מצוות מעשיות רבות שעניינן ייחוד ה' ואהבתו (כקריאת שמע, מזוזה, תפילין ועוד)? מצוות מעשיות רבות שהן זכר ליציאת מצרים? אם עיקר העניין הוא הרוחני ולא הגשמי, מדוע נצטוונו במצווה ה'גשמית' ולא די בכך שנשנן לעצמנו את המהות הפנימית?

יש להוסיף, שבדרך כלל מעשי האדם מבטאים את תודעתו ופנימיותו. ובאופן דומה, החלק המעשי של המצווה, שהוא גוף המצווה, מהווה בדרך כלל ביטוי לנשמת המצווה, והוא מעין מבחן לפנימיות המצווה. ככל שפנימיות המצווה קיימת יותר אצל האדם, כך יהיה קיים אצלו יותר גם הביטוי המעשי-הגשמי, כי

מעשי האדם מלמדים עד כמה הרעיון בוער בתוכו. בהקשר שלנו, דרישת המקדש, הדרישה המעשית היא המדד האמיתי לדרישה שבלב. ניתן לראות האם דרישה זאת מספיקה בכדי להוציא מעשים שדורשים כוח, אומץ, עקביות, מסירות ותכונות נוספות.

פעמים רבות, יותר ממה שהמעשה מבטא תודעה, הוא יוצר תודעה. מצוי מאוד שהבנת המהות והתוכן מגיעה בעקבות ובזכות המעשים – "אחרי המעשים נמשכים הלבבות". וכמו שהבאנו לעיל, זו הרי המטרה של הרבה מצוות, כמו המצוות של ייחוד ה' ואהבתו, למשל.

גם בעניין בו אנו עוסקים, מצאנו שהעוסקים בפועל בנושא המקדש, מלבד מה שהם גורמים לעצמם להעמיק בלימודים אלו, הם גם גורמים למי שאינו עושה זאת לעסוק בלימוד עניין המקדש. **עד מעשיהם של אלו, רבים לא נדרשו לעסוק בשיחות אמונה ובשיעורי הלכה בנושאי ההר והמקדש,** וזו טענה חזקה לטובת חובת העיסוק בפועל במקדש.

אין זה מופקע לומר, שכשם שבמצוות תפילין האדם מגיע לדרגת המצווה, ולכל הפחות מתקרב אליה, על ידי שהוא מניח וקושר את התפילין על ראשו וידו, כך גם עם ישראל יגיע לדרגת המקדש, על ידי שיעסוק בפועל בקיום מצוות בניית המקדש ודרישתו.

יש לחדד ולשים לב, שבניית המקדש בזמננו היא התשובה העיקרית הנדרשת בימינו. אם נתבונן נראה, שברוב ענייני הגאולה (התיישבות, מלכות, מלחמה, מקדש וכו') שתי טעויות נפוצות תוקעות אותנו, ופוגעות בהתקדמות שלנו בתהליך הגאולה. מתבקש מאוד להבין שזו התשובה שה' רוצה ממנו היום, לתקן שתי טעויות אלו, ששתיהן שייכות לענייננו.

הראשונה היא 'תשובה לאומית'. עלינו לעבור מתורה פרטית אליה התרגלנו בגלות הארוכה, לתורה העוסקת והמכתיבה גם את חיי הכלל; תורה שיש לה אמירה לא רק לחיי הפרט, אלא יש לה אמירה ציבורית-לאומית. היא אמורה לנהל

את מלכות ישראל – מלכות גשמית וארצית, הקוראת בשם ה', מבוטלת לתורה הקדושה ומנהיגה את העם בטהרה.

התשובה השניה היא **'תשובה תרבותית'**. פשוט שהמלחמה העיקרית בזמננו היא **מלחמת התרבות** – מלחמה בין ה'חשוכים' המבוטלים לקב"ה ולתורתו, ובין ה'נאורים' ההולכים לאור התרבות השלטת – תרבות מערבית-ליברלית-דמוקרטית. תרבות שלפיה, כביכול, אין הבדלי דת גזע ומין בין בני האדם. זו תרבות המקדשת את החיים כשלעצמם – "חיה ותן לחיות"; תרבות שבה אין אמת אחת – "כל אחד והאמת שלו", וממילא גם אין צודק וטועה, אמת ושקר, צדיק ורשע. תרבות בה אין מקום לשנאה, מלחמה ונקמה; יש בה רק מקום לחמלה, חסד, אהבה ורחמים. זו מלחמת תרבות קשה, ולצערנו, רבים משומרי המצוות נפלו ונופלים במלחמה זו, ומושפעים מתרבות זו ומזדהים עמה ברמה כזו או אחרת (הרי כולנו חשופים לתרבות זו בלי סוף, לצערנו ובעל כרחנו). זו המלחמה העיקרית היום: האם תרבות זו נכונה, חלילה, והתורה חשוכה ונחשלת (חוץ מחלקים ממנה המהווים פולקלור נחמד...), חס ושלוש, או שמא ה' הוא מלך העולם והתורה כולה אמת, עדכנית, עכשווית ומחייבת. זהו שורש הויכוח בהרבה מהנושאים הציבוריים ה'חמים': בין באלו שכלפי חוץ – כגון האם ניתן לגרש את הגויים מהארץ, האם מוסרי להילחם כראוי, וכדומה, ובין באלו שכלפי פנים – כגון החוקים הנוגעים ביחסי דת ומדינה. וכך הוא גם בענייננו, האם אנו רוצים לבנות את בית המקדש גם כשזה על חשבון מקום ש'קדוש' לדת אחרת, ולמרות שעבודת המקדש שונה מהתרבות הנהוגה בעולם 'המתקדם' והנאור'.

נוסיף, שכחלק מ'תשובת התרבות' יש את **'תשובת הקדושה'**: לא חיפוש הנאות ותאוות, לא מתירנות ופריצות, לא פריקת עול; אלא **דרישת קדושה וקירבת ה'**, חיפוש השראת שכינה, רצון ומוכנות להיות עבד לה'. כל זה נובע

מסלידה מהתרבות החלולה והנבובה, מאיסה בתרבות חסרת הבשורה שאינה מקדמת אותנו לשום מקום, וקריאה בשם ה' וקבלת עול מלכותו¹⁸.

נחזור לענייננו: צודקים הטוענים שבהשתדלות מעשית בלבד, לא נגיע לבניית המקדש, באופן שיהיה מקום משמעותי ומלא השראת שכינה. אך טענה זו נכונה גם כלפיהם, כי גם בהעלאת המצב הרוחני של עם ישראל בלבד לא נגיע לכך; ולכן **צריך גם וגם**, וכאמור, ההשתדלות המעשית היא חלק מההשתלמות הרוחנית הרצויה, והיא הממוקדת לעניין זה. העיסוק בבית המקדש הכרחי שבביל להביא לבנייתו, כי גם אם כל ישראל יהיו תורניים ועובדי ה', כל עם ישראל יהיה 'מאה שערים', 'מרכז הרב' או כל קהילת קודש אחרת – ה' לא יפיל עליהם את בית המקדש פתאום, בלי שהם יתעסקו בעניינו וידרשו אותו, כך למדנו מהמקורות לעיל.

הערות לקראת סיום

א. **אי אפשר להתעלם מכך שהציבור הדתי לאומי מסכים עם הגישה המעשית, ביחס לעלייה לארץ ישראל, בנייתה ויישובה.** זאת בניגוד לציבור החרדי, הסבור ברובו שהגאולה תגיע רק ע"י פעולות רוחניות. אם כן, השאלה עולה וזועקת מאליה, מדוע שיהיה הבדל בין בניין הארץ ובין בניין המקדש? הרי שניהם מהווים שלב בהבאת הגאולה! ההיגיון הוא אותו היגיון, ולכן מי שמחלק בין בניית הארץ לבניית המקדש, וסובר שבראשון צריך עיסוק מעשי וגשמי ובשני רק בעיסוק

18. נציין בקצרה, שהקריאה בשם ה' כוללת גם את האמונה והבטחון בו ששייכים לעבודת ה' הפרטית שלנו, וגם את ביטול החשש הגלותי של 'מה יאמרו הגויים', ששייך יותר לפן הלאומי, כלומר ליישום התורה באופן ממלכתי ולא רק באופן אישי, או לכל היותר מגזרי. אם כן, גם בצד הזה יש כאן את שתי התשובות הנ"ל, התשובה הלאומית והתרבותית, ואכמ"ל.

רוחני – הוא המחדש חידושים, ועליו מוטלת חובת הראיה. וכאמור, אנו ביססנו את דברינו היטב בתחילת המאמר (בפרק א)¹⁹.

ב. ביחס ליהודים שכוספים למקדש ושנושא המקדש קרוב לליבם – נמנים הם על שה לקרבן פסח, למשל, מכינים חליפה בשביל לקבל בה את פני המשיח ועושים הם מעשים נוספים דומים המבטאים ציפייה חזקה, ממשית ומוחשית לגאולה. זה מעולה ויקר מאוד, הלוואי וכולנו נקווה כל היום לישועה כמוהם, אך עדיין חסר במעשיהם. הם אמנם מאוד רוצים שהמקדש ייבנה, אך הם אינם עושים משהו המקדם זאת, הם בעצם מחכים ב'שב ואל תעשה' שהמקדש ייבנה מאליו. ואילו אנו ראינו שצריך להביא את המקדש, והוא לא ייבנה מציפייה לבדה, הציפייה צריכה להביא למעשים. לא די לצפות שייבנה, אלא צריך לעשות כל שביכולתנו בשביל להביא לבנינו.

19. נשוב ונדגיש: הויכוח אינו רק שהם דוגלים יותר בצד האמונה והבטחון, ואנו בחובת ההשתדלות. הם וודאי מסכימים שצריך השתדלות, אך הויכוח הוא איזו השתדלות נצרכת. וזו עיקר מטרת מאמרנו – לבסס את טענתנו שההשתדלות הנצרכת היא דרישת המקדש בפועל, במעשים גשמיים ומציאותיים.

דברים קרובים לדברינו אלה, אנו מוצאים בדברי המסילת ישרים (בפרק ט) על מי שמכניס את עצמו למקום סכנה: "הנה הוא חוטא במה שהוא נגד רצון הבורא ית' שמו, שרוצה שישמור האדם את עצמו, ונמצא שמלבד הסכנה המוטבעת בדבר אשר הוא עלול אליה מפני חסרון שמירתו, הנה עוד הוא מתחייב בנפשו בקום עשה בחטא אשר הוא חוטא, ונמצא החטא עצמו מביאו ליענש". ע"כ. יוצא שהרבה פעמים החטא והמצווה, גוררים את השכר והעונש הקרוב להם בטבע; ואם כן, מצות דרישת המקדש תביא לבניית המקדש.

נקודה נוספת שאי אפשר להתעלם ממנה: מה שכתבנו לעיל – ששינוי מסכימים שנדרשת השתדלות – זה בוויכוח הרעיוני. אך נראה שבפועל מי שהולך על פי דברינו ומשתדל באופן מעשי בנושא המקדש, הוא זה שנושא המקדש מעסיק אותו בפועל. מטבע הדברים, לא רואים רבים משיטת החולקים עלינו שנושא המקדש בוער בעצמותיהם. וזה מובן, שהרי קשה להישאר 'חם' על נושא מסוים כשאינ מתעסקים בו בפועל. בד"כ מתוך העיסוק בדברים אחרים לקירוב הגאולה, אם בכלל עוסקים בהם, המטרה הנכספת – בניין המקדש – נשכחת, וחבל.

ג. **חילול השם.** מורי ורבותי, במקום המקדש, שם שמים מחולל יום-יום, שעה-שעה. במקום עליו נאמר "והזר הקרב יומת", עושים הם ככל העולה על רוחם, נכנסים ויוצאים הם בזמן, באופן ובמקומות שהם רק רוצים. במקום ממנו יצאה הוראה לישראל, ישנה דרשה שבועית, אך דרשה שונה מבעבר, זמן הסנהדרין. זו דרשה הכופרת באמונת ישראל, לועגת לקדשי ישראל, משבחת רוצחי יהודים ומסיתה להמשיך בדרכם. במקום ממנו יצאה יראה לאומות העולם מישראל, שם הם בזים לנו ומחרפים אותנו. מהמקום בו בעבר ראו כולם את כבוד שם מלכותו, היום בולט כל כך הסתר הפנים, ומשם עולה וזועקת השאלה "איה אלוקיהם" במלוא עוזה.

במציאות כזאת, האם מישוהו יכול לפטור את עצמו מעשייה בתחום הזה? האם יכולים אנו לשבת בחיבוק ידיים בשב ואל תעשה? הנאחזים בסברות שונות ומשונות ופוטרים עצמם מעשייה זו, האם הם באמת כואבים כאב זה? האם הם מצטערים בצער השכינה? או שמא נעשו הם אדישים למצב? כיצד יכולים הם להמשיך בשגרת חייהם ולהתעלם ממציאות מזעזעת ומחרידה שכזאת? כידוע, מי שלא צועק – ספק גדול כמה כואב לו.

זו טענה חזקה ומעוררת את כולנו, לפני שאדם בוחר דרך ושיטה בנושא שלנו, עליו לבדוק אם ההולכים בדרך זו אכן מתייסרים וכואבים את הכאב העז והנוראי המצופה, או שמא לא²⁰. אם התשובה שלילית, מובן כיצד יכולה להתפתח אידיאולוגיה חסרת מעש שכזאת, ומובן גם באיזו דרך נבחר ללכת...

20. זה גם מבחן לפעילי המקדש עצמם – האם מפריע להם חילול ה' הנורא, עד שמרוב כאב הם לא יכולים להישאר אדישים למצב, או שמבחינתם הר הבית זה עוד מקום שצריך לספח למדינת ישראל, ויש להם את הזכות להיות הראשונים הפועלים לשם כך. האם אחרי ראיית הר הבית בשיממונו הם קורעים ובוכים, או שמא שמחים על כך שראו עוד ד' אמות חדשות בארץ, ואכמ"ל.

נספח: אופן דרישת המקדש – כיוונים מעשיים

בנוסף לתפילות בהם עלינו להרבות, ובדרך כלל יש לנו מה להשתפר בתחום זה, הן באיכות – בכוונת הלב, והן בכמות – במקומות הרבים בהם אנו מבקשים על המקדש בתפילה ובברכת המזון, וגם ניתן וראוי להוסיף ב'אלוקי נצור', ולהוסיף זמנים בהם נתפלל ונתחנן על המקדש; עלינו להשתדל גם בצד המעשי-מציאותי, וכמו שהארכנו להוכיח בפרק הקודם.

רבים מתקשים לחשוב לבד על כיוונים מעשיים שיש לפעול בהם, ולכן נציע כאן כמה רעיונות, ותן לחכם ויחכם עוד²¹.

[יודגש: הרעיונות והכיוונים המעשיים המוצעים כאן מתאימים גם למי שאינו עולה להר הבית²²]

21. אם הרעיונות דלקמן אינם מתאימים לך או שאינך מסכים איתם, אין זה פוטר אותך מהשתדלות בנושא. אדרבה, זה מגדיל את האחריות שלך. תגדיל ראש, תהיה יצירתי, תיזום, תחשוב, תתייעץ, עם חברים, עם ת"ח, עם אנשי מקצוע (פעילי המקדש, אנשי תקשורת, יחסי ציבור, פוליטיקאים וכו') עד שתמצא מה יכול לקדם אותנו למקדש ולגאולה השלימה, והכי חשוב – תעשה זאת.

יתכן ואפשר להתקשר לארגוני המקדש ולהציע את התנדבותנו, לשאול אותם במה אנו יכולים לתרום ולסייע.

22. כאן המקום להביא מדברי כמה תלמידי חכמים שמפורסם בשמם, ברמה כזו או אחרת, שאין להתעסק כלל עם העניינים האלה. דבריהם מובאים מתוך חוברת עיטורי כהנים גליון 103 המוקדש כולו לנושא הר הבית.

הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל אמר שאם לא כולם יודעים שהר הבית הוא שלנו, יש ערך חיובי לסוירים מסביב להר הבית ולהסברים, כדי להגביר את תודעת השייכות (עמוד 56 בחוברת הנ"ל).

מובן שבשביל להגיע לתכלית הרצויה של בניין המקדש, אנו צריכים שכמה שיותר יהודים ירצו את זה – תודעה ודרישה ציבורית. אפשר לפעול המון בתחום הזה – בתנועות נוער, בישיבות, באולפנות, בבתי הכנסת, באינטרנט ועוד. לדאוג לשיחות ושיעורים, להקים חבורות לימוד, לכתוב ולעורר את העיסוק בנושא בכל אופן שהוא.

דוגמאות מעשיות שקיימות כבר: בישיבה קטנה מסוימת מתקיים שיעור שבועי בנושא המקדש ע"י אחד מרבני הישיבה. בישיבה אחרת, תלמיד דואג פעם בחודש להביא רב מבחוץ לשיעור על המקדש. בכמה ישיבות גבוהות מתקיימות חבורות לימוד. כל זה לא בשמים²³.

ישנם דרכים נוספות להביא דברים לתודעה הציבורית, כל אחד בתחומו יכול לפעול ולעשות הרבה. צייר יכול לצייר ציורים של בית המקדש, עליה לרגל, הקרבת קרבנות, הבאת ביכורים ולעורר מודעות וכיסופים להגשמת חלומות אלו.

הרב צבי ישראל טאו שליט"א: "ההתנחלות נפגעה מפני שלא הסברנו ולא עוררנו את העם. כמו כן ודאי שיש לעורר לעניין הר הבית על ידי סיורים, כינוסים וימי עיון" (עמוד 31 בחוברת הנ"ל).

הרב יוסף קלנר שליט"א: "מי שחושש מאזהרותיהם של גורמי בטחון אלו (=שהרבנים האוסרים לעלות להר הבית מסכנים את יהודי ירושלים ועל אחריותם יהיו כל המעשים הרעים שייעשו ע"י שונאינו) שיארגן הפגנות ליד הכנסת, או מסביב להר הבית, ב'סיבובי שערים', פעילויות פוליטיות, כתבות בעיתונים, מופעי אומנות וכו' – בקריאה לממשלת ישראל להחיל את ריבונותה על הר הבית בצורה תקיפה וחד משמעית" (עמוד 52 בחוברת הנ"ל).

23. כמו"כ חשוב ללמוד הלכות המקדש והגאולה, במטרה להתכונן ולהביא את המצב המתקן. זה יכול להיות באופן עצמאי, בחברותא, בחבורה, בשיעור לאחרים, או בכל דרך אפשרית. יש שיכולים ללמד אחרים, ויש שיכולים לדאוג להקמת שיעור או חבורת לימוד. כהנים ילמדו את הלכות העבודה הלכה למעשה, הם יפנו לגופים העוסקים בדינים אלו, ויגיעו לימי העירכות שיש מדי פעם במכונים המיועדים לכך. גם מי שלא כהן, יקנה ידע מקיף בהלכות קרבנות, ביאת המקדש, בדיקת מומים, טומאה וטהרה וכו'.

גם זמר (כמו שהיו תקופות שנכתבו הרבה שירי ארץ ישראל, כך עלינו לדאוג לשירי מקדש וגאולה), סופר ועיתונאי יכולים להשקיע בתחום זה. אומנים המכונים דגמים של בית המקדש, בוודאי עוזרים לנו לעורר את ליבנו לכסוף למקדש. רב, אברך ובחור ישיבה יכולים לכתוב מאמרים וליבוני הלכה בכתבי עת שונים (תחומין, מעלין בקודש, אסיא ועוד). אפשר לכתוב מאמרים, הגיגים ושירים בעלוני שבת ובעיתונים (למשל: 'בשבע', 'עולם קטן', בעיתון או בידיעון השכונתי, בעלון של הסניף). כל מורה בבית ספר, גננת, ר"מ בישיבה ומעביר שיעור דף יומי, יכול לדבר הרבה וללמד בתחומים האלו. לא רק ליוצרים ולעובדים במקצוע ההוראה יש יכולת להשפיע בעיצוב דעת הקהל. כל אחד יכול לעשות, ברמה כזאת או אחרת, אם רק ירצה בכך. עובד הייטק יכול לדבר על זה בהרמת כוסית שיש בחברה פעם בשנה. נהג אוטובוס יכול לשים סטיקרים ופלאיירים באוטובוס. מרצה באוניברסיטה יכול לחלק קטע קריאה על הר הבית באנסין באנגלית. היסטוריון או ארכיאולוג בוודאי יכול לתרום בהסברת התחום הזה. עורך דין יכול לתת מזמנו ומניסיונו לנושאים האלו. בעל ממוך יכול לתרום לארגונים ולפעילויות בתחומים אלו. צלם יכול לתת יום בחודש לטובת העניין ולהירתם להכנת סרטונים ותמונות שיכולים לעזור. וכן הלאה, איש איש במקומו ולפי עניינו.

רעיונות אלו אינם דמיוניים. הרבה מהם כבר נעשים ע"י אנשים מסוימים. **ההתעוררות הציבורית בנושא כבר החלה**, זו כבר מציאות חיה. הרבה משקיעים מזמנם, כוחם ומרצם ומממשים חזון זה, **עלינו רק להצטרף להצלחה**, כל אחד באופן שמתאים לו²⁴.

24. בנוסף להרבה מהדוגמאות הנ"ל, יש חוקר טבע שרותם מידיעותיו למען המקדש, ומפרסם מחקרים ומאמרים במקומות שונים. יש עורך ספרים שעוסק בסוגיות מקדש וקודשיו, מעביר שיעורים בעניין, ומפרסם מאמרים רבים בכתבי עת חשובים. ישנו סטודנט ואיש הייטק, שמנצל את דף הפייסבוק שלו לפרסומים בענייני הר הבית. יש דמויות רבות המגיעים בתדירות קבועה וגבוהה לסביבת המקדש (כל אחד לפי רבותיו, יש העולים להר הבית בטהרה ויש המקיפים אותו מבחוץ ומתפללים בשערי). יש יהודי מוכר שהוציא

בנוסף לפעולה הפרטית על התודעה הציבורית, ישנם דברים נוספים שיכולים לעזור: אנחנו צריכים שאישי הציבור ובעלי ההשפעה, יעשו כל שביכולתם כדי לעזור. זה כולל אנשי תקשורת, ח"כים ושרים, שופטים ועוד. מי שיפעל בכיוון הזה יבורך: מי שמקורב לאנשי מפתח ומדבר איתם, וסתם אזרחים שמתקשרים, שולחים מכתבים ומעודדים את חבריהם לעשות כן.

מובן גם שקביעת עובדות בשטח משפיעה, ולכן הנוכחות היהודית שם תורמת בכמה מישורים – כלפי שמיא, כלפי עצמנו, כלפי המשטרה וכלפי הגויים. על כן יבורך כל מי שיימצא שם, כל מי שידאג לחבריו, משפחתו ומכריו שיימצאו שם. 'שם' הכוונה לכל סביבת המקדש, בין בתוך ההר למי שרבותיו מתירים ומעודדים, ובין בשערי ומבואות ההר מבחוץ²⁵. טוב שיהיה לכל אחד קביעות כלשהיא שבה הוא מגיע לשם בעצמו (למשל פעם בחודש, פעם בחודשיים, 3 פעמים בשנה או פעם בשנה, אבל שיהיה קבוע), ושישתדל להביא אחרים איתו.

לסיום, חשוב לשים לב להצלחות של המעשים וההשתדלויות של פעילי ההר והמקדש במציאות. הדרישה הציבורית, ההבנה התקשורתית והגיבוי של אישי ציבור, זה דבר חדש יחסית. בעבר מי שדיבר על הר הבית, היה קומץ קיצוני והזוי ש'רוצה להצית את המזרח התיכון', היום ב"ה זה לא כך, ולפעמים יש אפילו לחץ

מהדורה מפוארת של הספר דרישת ציון. יש מי שבירר הרבה מסוגיות אלו באופן של הלכה למעשה, והוציא ספר המעמיק ומברר את הסוגיות, תוך הקפת וסיכום הרבה מהדיונים בין הפוסקים במאתיים השנים האחרונות, ומנגישם לציבור הרחב. יש את 'סיבוב השערים' הגדול מדי חודש לציבור הרחב. וישנן פעילויות ויוזמות נוספות.

25. למרבה הפלא, הנוכחות היהודית ברוב 'עוטף' הר הבית שואפת לאפס. וכתוצאה מכך, יחס המשטרה ליהודים המעטים המגיעים לשם הוא בהתאם. לעיתים קרובות המשטרה חוסמת ומסלקת את היהודים המגיעים לשערי הר הבית לדרוש, לראות ולהתפלל. פשוט וברור שהיחס היה אחר, אילו מאות ואלפי יהודים היו נמצאים שם, נוכחות מביאה לשליטה. לא פעם ולא פעמיים שמענו שוטרים וערבים אומרים כמסיחים לפי תומם: "אתם יהודים, מה יש לכם לחפש כאן? הכותל שם..." ולצערנו, הם באמת אמרו זאת בתמימות, ולא מתוך רוע.

על המשטרה לבוא לקראתנו. כיצד זה השתנה? האווירה הזאת נוצרה על ידי כל האישים והארגונים המתעסקים בנושא המקדש, ומעלים אותו לסדר היום הציבורי. ברור שבעשר השנים האחרונות, כמות המתעניינים בהר הבית ובמקדש הכפילה את עצמה פי כמה וכמה.

בואו נמשיך את ההצלחה! נמשיך לפעול ולדרוש את המקדש עד שנבנה אותו בקרוב בימינו, ואז גם תצא בת הקול שעתידה "להיות מפוצצת באהלי צדיקים ואומרת כל מי שפעל עם א-ל יבוא ויטול שכרו" (ירושלמי שבת ספ"ו)!

סובו ציון

סיורים סביב מקום המקדש

אנכי. אנחנו. אנחנו.

- סיור מרתק סביב שערי הר הבית (מבחוץ).
- הדרכה איכותית ונוגעת על מקום המקדש בעבר, בהווה, ובעתיד.
- תפילה וכיסופים מול מקום קודש הקדשים.
- הגברת הנוכחות היהודית במקומות הסמוכים להר.
- מפגש שטח והיכרות עם המצב כיום בהר.
- הצצה לתוך ההר מבעד לשעריו ותצפית מדהימה מגג סמוך.

אני היחיד ואנחנו לכולם: משפחות, תנועות נוער, ישיבות, אולפנות, בתי כנסת, התארגנות של חברים וכל קבוצה אחרת.

אנחנו מתאים בכל זמן, ובפרט בימים מיוחדים: יום ירושלים, סיורי סליחות, חול המועד, בר/בת מצווה (ניתן לשלב קטעי הדרכה פרטית של בני המשפחה) וכדו'.

היננו הסיור מתחיל ומסתיים ברחבת הכותל המערבי.